

Culemborg, 1 juli 2018 - Avondmaalsdienst

Tekst: Job 27-42

Thema: 'Recht spreken'

Voorganger: ds. Henri Veldhuis

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Twee weken geleden waren we bij Job op de vuilnisbelt van zijn dorp, een geteisterd en getergd man. Geteisterd door de ene ramp na de andere: hij verloor al zijn bezit en al zijn kinderen; raakte vervolgens overdekt door zweren, in zak en as, onrein en buitengesloten.

Een getergd man ook, getergd door zijn vrienden die zoeken naar zondige oorzaken van al die ellende in zijn eigen leven. En getergd door God, die hem dit aandoet, of alles laat gebeuren. Job vervloekt zijn geboortedag en beschuldigt God van alles wat lelijk is.

En toch, ondanks al die ellende, is Job in zijn kern nog ongebroken. Want hij houdt vast aan het allerlaatste wat hij nog heeft: zijn onschuld. "U weet dat ik niet schuldig ben" schreeuwt of fluistert hij tegen God. "U weet dat ik niet schuldig ben", dat is het laatste dat we van Job hoorden. En in die onschuld blijft hij zoeken naar het aangezicht van de Eeuwige om gehoor te vinden voor zijn klacht, om uitleg en gelijk te krijgen.

Job neemt geen afstand van God, na al die ellende, zoals je wel zou verwachten, en zoals de Satan en ook zijn vrouw hem adviseren. Nee, Hij blijft rechtop voor God staan en wil Hem zelfs voor het gerecht slepen. Want Hij is onschuldig, en God doet hem diep onrecht. Job zoekt de strijd, want dit heeft hij niet verdiend. Hier komt God niet mee weg. Job zoekt de strijd, maar zijn tegenstander laat het afweten en is nergens te vinden.

Indrukwekkend wat Job dan zegt, als God zich niet laat zien, als Job alleen blijft staan in zijn schreeuw om recht:

"Ja!", zo roept Job",
God heeft mij mijn recht onthouden,
de Ontzagwekkende heeft mij diep verbitterd.
Maar zolang het leven in mij ademt,
zolang Gods geest mij nog doortrekt,
zullen mijn lippen geen onwaarheid spreken,
zal geen leugen aan mijn tong ontsnappen.
Het laatst is wel, mijn vrienden, dat ik jullie gelijk zal erkennen.
Tot aan mijn dood houd ik mijn onschuld staande."

Zulke woorden ontroeren me. Ook al is Job helemaal alleen komen te staan en vindt hij geen gehoor bij mensen, hij zal rechtvaardig blijven en oprecht. Hij laat zich niet breken, rechtop blijft hij staan in zijn integriteit. Goedheid en rechtvaardigheid houden eeuwige waarde in zichzelf, ook al vind je daarvoor bij niemand meer erkenning. Dat tenslotte maakt je leven waardig en waardevol.

Maar dan, in die situatie van volstrekte verlatenheid, komt er alsnog een antwoord van de Eeuwige, en wát voor antwoord. God spreekt tot hem vanuit een storm. De woedende donder van Job wordt beantwoord door de donder van de Schepper van hemel en aarde. Toorn tegenover toorn, heftige verontwaardiging tegenover heftige verontwaardiging.

Soms kan dat goed zijn en nodig. Toorn kan goed en nodig zijn, als we daarin elkaar niet willen vernietigen maar juist zoeken, vanuit het diepste van onze ziel met alle emoties. Als onze woede gerechtvaardigd is, vanuit de zuiverheid van ons hart, kan het nodig zijn de ander te raken in zijn of haar woede, om elkaar zo te begrijpen en hopelijk te vinden in de kern van je hart. Bij het diepste van je woede komen is soms nodig om ooit weer vrede te vinden, geen machteloze woede, maar woede die raakt in je hart, in zijn of haar hart.

In alle pijn en heftigheid zoeken Job en God elkaar, en nu - eindelijk - laat de Eeuwige van zich horen, en spreekt ook Hij, in een storm. God is *niet hetzelfde* als de storm en de bliksem. Dat is juist het verschil tussen Hem en de Kanaänitische goden, dat de God van Israël niet samenvalt met de natuurkrachten van donder en bliksem, zoals Baäl.

God kan spreken in de donder, maar ook in het zachte suizen van een koele wind. Hij kan spreken in de verontwaardiging van een profeet, in de troost van een priester, in het licht van de zon, in de bladeren van een boom. Maar Hij is altijd meer en anders dan de tekens waarin Hij spreekt.

Tegenover Job spreekt Hij in bliksem en donder als de ontzagwekkende Schepper van Hemel en aarde, als de Heere der Heirscharen in macht en majesteit. Wie is Job dat Hij de Eeuwige, die elk verstand en elke verbeelding verre te boven gaat, ter verantwoording durft te roepen? Heeft Job inzicht in de grondvesten van hemel en aarde zoals God die heeft neergelegd. Kent hij de diepste geheimen van leven en kosmos die besloten liggen in Gods hart? Was hij erbij toen de Eeuwige paal en perk stelde aan de duistere wateren van de oervloed?

Deze reactie van de Schepper kan onbevredigend op ons overkomen, want wordt Job hier niet afgebluft en de mond gesnoerd, klein gemaakt door een God die weigert verantwoording af te leggen? Zo gaat het vaak tussen ons *mensen*, als wij ons briesend groot maken tegenover elkaar en we elkaar proberen te intimideren

En toch is dat *niet* wat God wil, want Job mag daar rechttop voor Hem blijven staan, als een vuurtoren in de razende storm. Als Job maar wèl weet tegen wie Hij het heeft. Als Hij maar wel beseft dat hij staat tegenover de hoog heilige majesteit van de Eeuwige. "Besef je wel wie je ter verantwoording roept?"

Het is een ingrijpende godservaring die Job ondergaat in deze storm des Heren, een storm die alles in jou doet sidderen, terwijl je daar toch mag blijven staan. Ik weet het niet, maar misschien hebben wij, westerlingen in onze veilige samenleving, wel te weinig ervaring met zulke godsbeleving. Misschien maken wij God vaak wel te klein, en hebben we niet meer zo'n besef van zijn majesteit. We kunnen tegenwoordig zóveel verklaren met onze wetenschap, - en dat is goed -, dat de stem van God lijkt te verdwijnen in de kleine kieren van ons leven. God zelf maakt zich ook klein, in Jezus van Nazareth, als een slaaf aan een kruis. Maar het is wel de Heilige Israëls die ons aanspreekt in deze Jezus. Het is de Schepper zelf die wij in zijn eigen schepping aan het kruis slaan.

Job roept de Eeuwige ter verantwoording, en de Eeuwige doet van zich horen, vreeswekkend en ontzagwekkend. En in die storm krijgt Job zijn grote verwijt aan God linea recta terug:

“Sta op, Job”, zo spreekt de Heer”, wapen je;

ik zal je ondervragen, zeg mij wat je weet.

Wil je mijn recht loochenen?

Wil je *mij* schuldig verklaren en *zelf* vrijuit gaan?”

“Jij vindt jezelf onschuldig, maar wie ben jij om *mij* dan schuldig te verklaren? Doe jij niet hetzelfde als je vrienden? Jouw vrienden zien jouw ellende en zeggen: Job zal wel schuldig zijn. Jij ervaart teveel ellende, en jij denkt “God zal wel schuldig zijn.”

Maar zo is het niet. Zoals er vaak geen rechtstreeks verband is tussen het lijden in ons leven en onze schuld, kunnen we ook geen direct verband leggen tussen ons lijden en de schuld van God. Er is geen heldere orde in de wereld van lijden en geluk waaruit we rechtstreekse conclusies kunnen trekken, ook niet over de schuld of onschuld van God. Dat is de kern van Gods spreken tot Job: “Job, jij mag en moet weten dat *ook Ik* niet schuldig ben.” En meer uitleg en antwoorden krijgt Job niet. Daar moet hij het mee doen, en wij ook.

Maar God had toch ruimte gegeven aan de Satan om het Job zo moeilijk mogelijk te maken, als test van zijn geloof? Ja, maar dat is onze mythische verbeelding, die wij ons vaak in het hoofd halen, als we zoveel te lijden hebben, en we denken dat God misschien duistere redenen heeft om het ons moeilijk te maken. Maar dat is niet wat God zegt tegen Job. Tegenover Job houdt de Schepper zijn eigen rechtvaardigheid recht overeind, met intense emoties en gedonder.

En dan komt Job tot rust. In hun storm en pijn hebben Job en zijn Schepper elkaar gevonden, ook al blijven grote vragen onbeantwoord. “Werkelijk”, zegt Job, “vroeger had ik over U gehoord, maar nu heb ik U met eigen ogen geschouwd.” Job is tot rust gekomen door deze diep ingrijpende confrontatie met zijn Schepper, van aangezicht tot aangezicht.

En dan klinkt Gods laatste woord, een prachtig woord van bevestiging en zegen voor Job, dat Hij spreekt via de vrienden van Job. In woede zegt God tegen die vrienden: “Jullie hebben niet recht over mij gesproken, zoals Job dat wel heeft gedaan. Jullie hebben Job en mij belasterd met jullie vrome praat. Ga naar Job en breng een offer, dan zal Job voor jullie bidden, want alleen Jób ben ik goedgezind.”

Job heeft recht over mij gesproken, dat is het laatste woord van God over Job, na al die ellende, na al die strijd, verwijten en boosheid van Job. Job heeft *recht* gesproken. Waarom? Omdat hij trouw is gebleven aan zijn eigen integriteit en rechtvaardigheid. Omdat hij zelfs trouw bleef, toen hij bij niemand meer erkenning vond. Omdat hij trouw bleef aan de goedheid in zijn hart, die grote waarde heeft in zichzelf, ook al wordt je daarvoor door niemand beloond.

Job is rechtop blijven staan, - is vanuit zijn integriteit blijven strijden om een rechtvaardige God. Want hij wilde God niet opgeven als een onbetrouwbare, willekeurige, misschien wel sadistische God.

‘Job heeft *recht* over mij gesproken’, dát is het goede woord van het boek Job, ook al blijven we met grote vragen zitten. Wanneer iedereen je verlaten heeft, wanneer zelfs je vrienden je

proberen onderuit te halen, wanneer je als enige in een kwade wereld probeert vast te houden aan recht en waarheid, wanneer je daarin zelfs God bent kwijtgeraakt, dan mag je ergens toch weten, - misschien later -, dat je juist *daarin* recht spreekt over God, en dat de Eeuwige zelf schuilgaat in die innerlijk kracht, waarmee jij vasthoudt aan je integriteit.

Zonder geloof nog vasthouden aan je integriteit van recht en waarheid is leven uit de kracht van de Eeuwige. Wee degene, wee jouw vrienden, die ook die laatste kracht willen breken. Daarmee vermoorden ze niet alleen jou, maar ook de Schepper.

De vrienden gaan naar Job en brengen een offer. En dan bidt Job voor hen; voor hen die hem zo diep hebben gekrenkt en verraden. - "Vader, vergeef het hun". Zo bidt Jezus voor ons, als de Heilige God zich klein heeft gemaakt voor ons en we staan toe te kijken hoe Hij door iedereen is verraden en verlaten. Ergens, diep van binnen, weten we wel dat Hij onschuldig is. In de kracht van die onschuld bidt Jezus dan voor ons: "Vader, vergeef het hun, want ze weten allang niet meer wat ze nu doen."

Ooit sprak God in een storm tot Job. Ten laatste spreekt Hij in laatste woorden van Jezus, "niet als een storm, als een vloed, niet als een bijl aan de wortel, niet als een schot in het hart." - Maar als een "stem die de stilte niet breekt, woord als een knecht in de wereld." (Gez. 321) Ook Hij Jezus ons geen laatste antwoorden over het waarom van zoveel leed in de wereld, buiten alles wat mensen elkaar aan doen. Maar Hij brengt ons dichterbij dan ooit bij de bron van God vanwaaruit wij *recht* kunnen spreken en leven, met God en elkaar. De bron waar omkeren en alsnog recht leren leven, als we wel schuldig zijn.

Deze onschuldige, deze knecht, die *recht* spreekt over de Eeuwige, breekt zijn leven voor ons, deelt het uit, straks in onze kring: brood en wijn, lichaam van Christus, leven van Christus.

Amen

Gebed van de zondag

God van leven,
Overal ter wereld
zijn er mensen zoals wij,
die bij elkaar komen in uw naam.
We horen daar uw woord
uw Stem in gebrekkig mensenwoord.
We komen daar tot onszelf en elkaar
in het licht van uw liefde.
We zoeken er helderheid en troost
voor de vragen van ons hart,
- hoe we verder kunnen.

God, zo zijn we hier
samen met hen die thuis meeluisteren.
Het is een groot geschenk
dat onze gemeente er is,
waar we brood en wijn delen
als teken van uw eeuwige liefde.
Van buiten gezien heel vreemd,
van binnen gezien een wonder.

Amen